

MEB 365 Gün Öykü Serisinde Yer Alan Kitapların Çevre Okuryazarlığı Açısından İncelenmesi¹

An Examination of the Books in the MEB 365 Days of Stories Series from the Perspective of Environmental Literacy

Sayfa | 89

Füsun KURT GÖKÇELİ , Dr. Öğretim Üyesi, Anadolu Üniversitesi, fusunkurt@anadolu.edu.tr

Merve ÖZER AKKAYA , Öğretim Görevlisi Dr., Anadolu Üniversitesi, ozermve339@gmail.com

Geliş tarihi - Received: 8 Aralık 2023
Kabul tarihi - Accepted: 21 Şubat 2024
Yayın tarihi - Published: 28 Nisan 2024

¹ 8. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi, 26-28 Ekim 2023, Ankara, sözlü bildiri olarak sunulmuştur. Kurt Gökçeli, F. ve Özer Akkaya, M. (2024). MEB 365 gün öykü serisinde yer alan kitapların çevre okuryazarlığı açısından incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 15 (1), 89-115.*
DOI. 10.51460/baebd.1401917

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (1), 89-115.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (1), 89-115.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Sayfa | 90

Öz. Bu araştırma MEB 365 gün öykü serisinde yer alan kitapların çevre okuryazarlığı açısından incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma, nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi yoluyla yürütülmüştür. Bu kapsamda MEB 365 Gün Öykü serisinde yer alan kitaplara <https://365gunoyku.meb.gov.tr/#/> sitesinden ulaşılmıştır ve dokümanların orijinalliği teyit edilmiştir. Bu araştırmanın veri analizinde doküman analizinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda toplam 53 kitaptan 17 tanesinin çevre okuryazarlığı ile doğrudan, 14 kitabın ise dolaylı olarak ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada ele alınan çevre okuryazarlığı ile doğrudan ilişkili olan kitaplarda daha çok ve çeşitli sözcük ve kavramın yer aldığı, dolaylı olarak ilişkili olan kitaplarda ise buna kıyasla sayı ve çeşitlilik açısından daha az sözcük ve kavramın yer aldığı sonucu ortaya çıkmıştır. Ele alınan resimli kitaplar dil ve üslup olarak incelendiğinde kitapların hepsinin dil ve üslup açısından çocukların yaş grubuna, gelişim düzeylerine uygun olduğu, sade ve anlaşılır bir dil kullanıldığı sonucu tespit edilmiştir. Araştırmada ele alınan resimli kitaplar, çevre okuryazarlığının boyutları açısından incelendiğinde ise daha çok bilişsel boyutun vurgulandığı, davranışsal ve duyuşsal boyutun daha yüzeysel bir şekilde ele alındığı belirlenmiştir. Araştırmanın sonucu ile paralel bir şekilde çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: MEB 365 gün, öykü, resimli kitaplar, çevre, çevre okuryazarlığı.

Abstract. This research was conducted with the aim of examining the books in the MEB 365-Day Story series from the perspective of environmental literacy. The research was carried out using a qualitative research design through document analysis. In this context, the books in the MEB 365-Day Story series were accessed from the <https://365gunoyku.meb.gov.tr/#/> website, and the authenticity of the documents was verified. Document analysis was employed in the data analysis of this research. As a result of the research, it was determined that 17 out of a total of 53 books were directly related to environmental literacy, while 14 books were indirectly related. In the books directly related to environmental literacy, more diverse words and concepts were found, whereas in the indirectly related books, there were fewer words and concepts in terms of quantity and diversity in comparison. When the picture books examined in the research were analyzed in terms of language and style, it was found that all of the books were suitable for children's age group and developmental levels in terms of language and style, and a simple and understandable language was used. When the picture books included in the research were examined in terms of the dimensions of environmental literacy, it was determined that the cognitive dimension was emphasized more, while the behavioral and affective dimensions were handled more superficially. In line with the results of the research, various recommendations were made.

Keywords: MEB 365 day, story, illustrated books, environment, environmental literacy.

Extended Abstract

Introduction. In contemporary times, numerous environmental issues are being experienced, such as mucilage, forest fires, and the reduction of agricultural lands. One of the underlying causes of these environmental problems is the inadequate environmental literacy of individuals. Environmental literacy, in its broadest definition, involves individuals recognizing the workings of nature and aligning their behaviors accordingly. Within this multifaceted concept encompassing cognitive, affective, and behavioral dimensions, the translation of knowledge into behavioral action holds significant importance. For instance, an individual who is aware of the harmful effects of plastic bag usage is more inclined to opt for reusable cloth bags during grocery shopping. Conversely, categorizing an individual as environmentally literate is quite challenging if they do not demonstrate such behavior. Particularly, it is imperative for children to develop environmental literacy during the formative preschool years, as attitudes and behaviors are established during this period. This development is essential for them to carry this consciousness into adulthood, contributing to a viable and sustainable world. Various strategies, including serving as role models and spending time in natural environments, can be employed to foster children as environmentally literate individuals. Illustrated children's books, on the other hand, represent one of the effective tools that can be utilized to cultivate children's environmental literacy. In 2023, the Ministry of National Education (MEB) initiated a project titled "365 Days of Stories in Early Childhood Education," wherein stories authored by preschool teachers aimed to enhance children's early literacy, environmental literacy, and awareness of global issues. Building upon this foundation, the objective of this research is to examine the illustrated books within the MEB's 365 Days of Stories series from the perspective of environmental literacy.

Method. This research was conducted through a qualitative research design using document analysis. The purpose of document analysis is to examine the documented sources or written materials related to the phenomena under consideration (Yıldırım and Şimşek, 2018). Documents in research can encompass various sources such as reports, letters, web pages, and articles. In this study, 53 illustrated storybooks from the Ministry of National Education's (MEB) 365 Days of Stories series were selected as the documents for analysis. Several stages are followed when conducting document analysis. These stages include accessing the relevant documents, verifying the authenticity of the documents, establishing a systematic approach for coding, and ultimately conducting data analysis. In this context, the books from the MEB 365 Days of Stories series were accessed through the website <https://365gunoyku.meb.gov.tr/#/> and their authenticity was confirmed. Once access to the documents and authenticity checks were completed, the documents were systematically examined comparatively for the purpose of understanding and analyzing them (Forster, 1994). In this regard, the researchers initially independently examined the illustrated books, attempted to identify fundamental key keywords in the stories, and categorized stories with similar purposes, features, or those that were opposites. Subsequently, the researchers convened to compare their analyses and reach a consensus. Using the formula by Miles and Huberman (1994), the reliability among researchers for the illustrated books directly related to environmental literacy was calculated as 0.83, while it was 0.82 for the indirectly related illustrated books. According to Miles and Huberman (1994), a consensus of 0.80 is considered sufficient for reliability.

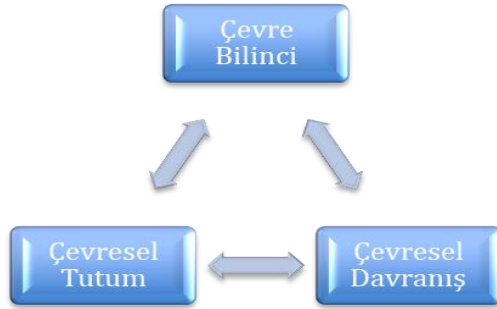
Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (1), 89-115.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (1), 89-115.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Results. In this research, the illustrated books were examined in accordance with the categories of age group, theme, title-content relevance, language and expression, words and concepts related to the environment in the story, and the dimensions of environmental literacy. As a result of the study, it was determined that out of the 53 illustrated books, 17 were directly related to environmental literacy, while 14 were indirectly related. When examining the topics covered in the illustrated books, it is observed that animals and transformation topics are frequently addressed. In terms of themes, it was found that the messages often revolved around the needs, characteristics, and varieties of animals, as well as the separation and reuse of waste materials. The incorporation of advanced recycling themes alongside traditional recycling provides children with creative ideas about using objects for various purposes and in different ways. It is noteworthy that global environmental issues are less frequently addressed in these books, and when they are, it is in limited ways, focusing on subjects like marine pollution, environmental pollution, and global warming. In relevant books, various themes such as biodiversity, food chains, ecosystem characteristics, natural beauty, awareness, waste reduction, historical artifact preservation, and the features and use of renewable energy sources can be explored.

Discussion and Conclusion. The research findings indicate that the language and narrative style in illustrated books are simple, clear, and easily comprehensible. Similar studies conducted by Kardaş-Koçak (2017) and Fırat and Dinçer (2020) also reveal that more than half of the illustrated storybooks employ a straightforward, clear, and understandable language, which is preferred by children as it enhances their understanding of the story. Upon examining the words and concepts found in the illustrated books, it was observed that books directly related to environmental literacy contain a greater number and variety of words and concepts, while indirectly related books feature a lesser quantity and diversity in this regard. A study by Korkmaz and colleagues (2023) found that expressions related to the physical characteristics of a place are most prevalent in illustrated books, with an emphasis on biodiversity and the names of animals and plants. The research outcomes suggest that in illustrated books, the cognitive dimension of environmental literacy is most emphasized, while the affective and behavioral dimensions take a secondary role. A review of the relevant literature reveals similar findings. Aydın and Ceylan's (2023) study, in which they examined illustrated books from the perspective of environmental literacy, revealed that 50% of the books include components related to "affective," 33% to "cognitive," and 17% to "behavioral" aspects. Similarly, in a study conducted by Erdoğan et al. (2010), analyzing the Ministry of National Education's (MEB) 100 Essential Works, it was found that environmental literacy predominantly emphasizes the environmental knowledge dimension, particularly in areas such as geographical information, ecological conditions, and natural disasters. Building upon this research, illustrated books can be enriched with content covering different subjects and themes related to environmental literacy across its three dimensions. Activities promoting higher-order thinking skills, such as critical thinking and creative thinking, can be incorporated into illustrated books.

Giriş

Okuryazarlık genel olarak; okur-yazar olma şeklinde tanımlanabilir. Alan yazında okuryazarlık; medya okuryazarlığı, bilgi okuryazarlığı, sağlık okuryazarlığı gibi geniş bir alana sahiptir. Bu okuryazarlıklardan biri de çevre okuryazarlığıdır. Hsu (1997) çevre okuryazarlığını farkındalıkla başlayan insanların bilgi, duygu ve düşüncelerini gerçeğe dönüştüren bir süreç olarak tanımlamaktadır. Karatekin (2012) ise çevre okuryazarlığını; doğal çevre ile insan davranışlarının karşılıklı nasıl yarar sağlayacağını bilme şeklinde tanımlamıştır. Çevre okuryazarlığı, sürdürülebilir ve çevre dostu bir yaşam için bireylerin tutum ve davranışlarını şekillendirme çabasıdır (Chepesiuk, 2007). Roth (1992) çevre okuryazarlığını bir çevresel sistemin sağlık durumunu anlamak ve ardından sistemi onarmak, eski haline getirmek veya sürdürmek için harekete geçme yeteneği olarak tanımlamıştır. Dolayısıyla çevre okuryazarlığına sahip bireyler sadece tartışarak çözüme ulaşmayı amaçlamazlar, gözlemlenebilir davranışlarla çözüm üretme çabası içindedirler. Çevre okuryazarlığı olan bireyler, canlı varlıklar olarak eylemlerinin çevreyi hem olumlu hem de olumsuz olarak büyük ölçüde etkilediğini bilirler (Kuswendi ve Arga, 2020). Bunun yanı sıra eylemlerinde de bu bilinçliliği taşırlar ve yaşam prensibi olarak bu davranışları sergilerler (Chen, Chen ve Shieh, 2020). Bu bağlamda bir bireyin “çevre okuryazarı” olarak nitelendirilebilmesinde hem bilgi hem duyarlılık hem de farkındalıkla birlikte davranışa yansıma olarak ifade edilebilen özelliklerin, becerilerin o bireyde var olması gerekmektedir. Sonuç olarak bu durum çevre okuryazarlığının bileşenlerinin varlığını da ortaya çıkarmaktadır (Zhakupova vd., 2022). Bu doğrultuda ortaya çıkan ortak nokta çevre okuryazarlığının şu bileşenleri içermesi gerekliliğidir;

Şekil 1. Çevre okuryazarlığının bileşenleri (Orbanić ve Kovač, 2021).

- (1) Çevre bilinci (bilişsel boyut); yerel ve küresel çevre sorunları hakkında temel bilgi ve sonuçların bilgisi (risk algıları),
- (2) Çevresel tutum (duyuşsal boyut); çevresel kaygı ve motivasyon değerlerine, duygularına atıfta bulunur. Çevresel iyileştirme ve korumaya aktif katılım, değer verme, farkında olma, rahatsızlık duyma, tercih etme gibi insanın çevre ile etkileşimi ve çevre sorunlarına karşı duyarlılığı,
- (3) Çevresel davranış (davranışsal boyut); günlük yaşamda çevreye saygılı bireysel davranış, çevre yanlısı eylemlere katılmanın yanı sıra tüketim kalıpları, bireysel koruma, çevresel aktivizm ve boş zamanları doğada geçirme ile ilgili kazanımları içerir (Orbanić ve Kovač, 2021). Bu durumda çevre okuryazarlığı çok boyutlu bir kavramdır ve bir bireyi çevre okuryazarı olarak nitelendirebilmek için bu üç ögenin varlığından söz edilmektedir. Morrone vd., (2000) çevre hakkındaki bilginin davranışa yansımadağı sürece bireyin çevre okuryazarı olamayacağını ifade etmiştir. Dolayısıyla okul öncesi

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (1), 89-115.

Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (1), 89-115.

Araştırma Makalesi / Research Paper

dönemde; çocuklara kazandırılması gereken çevre okuryazarlığı becerisinin önemli bir beceri olduğu ve bu becerinin tam olarak kazandırılabilmesi için bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutu içermesi gerektiği söylenebilir.

Alanyazında çevre okuryazarlığı ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde çevre okuryazarlığının çeşitli değişkenler açısından çoğunlukla öğretmen adayları (Altınöz, 2010; Bilim, 2012; Derman vd., 2016; Erbasan, 2018; Goldman vd., 2014; Karatekin ve Aksoy, 2012; Karimi vd., 2013; Timur, 2011; Şahin, Ünlü ve Ünlü, 2016; Şerenli, 2010; Yavetz vd., 2009), üniversite öğrencileri (Gambro ve Switszky, 1996; Görmüş, 2019; Hsu, 2004; Kubiato, 2014; Moody ve Hartel, 2007; Shamuganathan ve Karpudewan, 2015; Shephard vd., 2014; Teksöz, vd., 2012; Veisi et al., 2018), ortaokul öğrencileri (Akıllı ve Genç, 2015; Ergin, 2013; Jannah vd., 2013; Kaya, 2019; Kubiato, 2014; Mcbeth ve Volk, 2010; Sontay, 2013; Şahin, 2015; Yılmaz, 2019), ilkokul öğrencileri (Cutter ve Smith, 2001) ve öğretmenler (Bueth ve Smallwood, 2010; Kidman ve Casinader, 2019) ile çalışıldığı görülmektedir. Yapılan çalışmalar, betimsel ağırlıkta olup bireylerde çevre okuryazarlığının istenilen düzeyde olmadığını göstermektedir (Altınöz, 2010; İstanbullu, 2008; Ökesli, 2008). Bu durum bireylerde çevre okuryazarlığının geliştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir. Özellikle okul öncesi dönem, yeni kavramları özümseme açısından en güçlü dönemdir (Witt ve Kimple, 2008). Okul öncesi dönem çocuklarının çevre okuryazarı olarak yetişmesi, çevre bilincine sahip, doğayı seven, doğaya değer veren, doğadaki olay ve durumların farkında olan bireyler olabilmeleri bu noktada oldukça önemlidir.

Çocukların okul öncesi dönemden başlayarak çevre okuryazarı olarak yetişmesinde çeşitli stratejiler izlenebilir, çeşitli araçlar kullanılabilir. Bu araçlardan biri de resimli kitaplardır. Resimli kitaplar, çocukların görsel algıları ile birlikte sözlü anlatım becerilerini, kelime hazinelerini geliştirmektedir (Lenhart vd., 2017; Machado, 2013; Şahin, 2014). Resimli kitaplar sayesinde çocukların doğal bir şekilde önemli kavramları öğrenmesi sağlanabilir (Hirsh-Pasek ve Golinkoff, 2003). Örneğin; iklim değişikliği ile ilgili çocuk kitapları, öğrencilerin günlük yaşamlarını etkileyen zor bilimsel kavramlara ilişkin anlayışlarını geliştirmektedir (Boggs vd., 2016). Bununla birlikte resimli kitapların yaratıcı düşüncüyü geliştirmek, dil öğrenimine teşvik etmek, duygusal kimliği geliştirmek, okuryazarlık becerilerini geliştirmek gibi yararları da bulunmaktadır (Chien, 2004; Fang, 2003; Hsiao, 2010; Hsu, 2010; Liu, 2002). Resimli kitaplar sayesinde çocuk, metinler ve resimler aracılığıyla çevreyi tanımaktadır (Wason-Ellam, 2010). Çevresel bilgi, çevreye yönelik duygusal eğilimleri etki edeceğinden resimli kitaplar, olumlu duygu, takdir, farkındalık oluşturmada hayati öneme sahiptir (Özgül, 2022). Bu nedenle resimli hikaye kitaplarının, çocukların çevreye duyarlılığını geliştirmesinde oldukça etkili olduğu söylenebilir (Hsiao ve Shih, 2015). McKnight (2010) çocuklarda ekofobi yerine çevre okuryazarlığının ve çevresel empatinin gelişmesi için resimli kitaplardan yararlanılabileceğini ifade etmiştir. Christenson (2009) dikkatlice seçilip sunulan çocuk kitaplarının çocukların çevre sorunlarını daha iyi anlamasında ve çevre sorunları hakkında eleştirel düşünmesinde etkili olduğunu ifade etmiştir. Hsiao ve Shih (2015) okul öncesi dönem çocuklarının çevreye yönelik olumlu tutum ve davranışlarını arttırmak amacıyla çevre eğitiminde resimli kitaplardan faydalanmış ve araştırma sonucunda çocukların heyelan gibi çevre sorunlarının farkında olduklarını, ağaçların insanlar için önemini anlama, suyu, elektriği, kağıdı tasarruflu kullanma gibi konularda bilgilerinin arttığını ve bunun eylemlerine yansıtıldığını belirtmiştir. Muthukrishnan (2019) ise yaptığı çalışmada resimli kitapların eko okuryazarlığı nasıl etkilediğine dair bir deneysel çalışma gerçekleştirmiş ve araştırma sonucunda resimli kitapların öğrencilerin doğa hakkındaki bilişsel tepkilerine duygusal tepkilerin aracılık ettiğini ifade etmiştir. Polat

Kurt Gökçeli, F. ve Özer Akkaya, M. (2024). MEB 365 gün öykü serisinde yer alan kitapların çevre okuryazarlığı açısından incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 15 (1), 89-115.*

DOI. 10.51460/baebd.1401917

(2021) yaptığı çalışma sonucunda Resimli Kitaplara Dayalı Çevre Eğitim Programının çocukların bitkiler, böcekler ve diğer hayvanlar ve çevre kirliliğine, geri dönüşüm, yeniden kullanmaya yönelik ekosentrik çevresel görüşlerinin arttığını belirtmiştir. Benzer şekilde Akkaya-Alıcı (2022) resimli e-kitaplar ile desteklenen çevresel sürdürülebilirlik eğitimi sonrasında deney grubunun kontrol grubuna göre çevresel sürdürülebilirlik bilgilerinin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Tüm bu çalışmalardan yola çıkarak resimli kitapların çevre eğitiminde etkili bir şekilde kullanılabileceği söylenebilir.

Son zamanlarda teknolojinin gelişmesi ile birlikte resimli kitaplar, e-kitaplara dönüşmüştür. Etkileşimli e-kitap uygulamaları, bilinen kitapların görevini üstlense de biçimsel olarak klasik kitapların tamamen dışına çıkmış durumdadır (Van den Heuvel-Panhuizen ve Elia, 2011). Bu uygulamalar, daha çok sanallaşmış, işlevselleştirilmiş ve aynı anda birçok kitleye ulaşım kolaylığı da sağlamıştır. Bu ortamda çocuklar basılı ve durağan olan bunun yanında iki boyutlu görsellerle bütünleştirilmiş kitaplar yerine hareketli, etkileşim içinde çeşitli sesler eşliğinde, oyun oynayarak kitap okuma konusunda birçok yenilikle de tanışma fırsatı elde etmiştir. Ancak sanal ortama da çok bağımlı kalmadan belli süre ve aralıklarla bu tür etkileşimli e-kitap uygulamalarına yer verilmesi çeşitlilik açısından yarar sağlayıcıdır (Yolcu ve Kavuran, 2019). Çocuklar bu ortamda olayları, durumları dinleyerek, anlayarak, görsellerle bütünleştirerek, çeşitli sesleri dinleyerek, farklı oyunlar oynayarak, karakterlerle özdeşleşerek birçok bilgi, beceri, tutum ve davranışı kazanabilirler. Bu noktadan hareketle Mili Eğitim Bakanlığı (MEB) Temel Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından "Erken Çocukluk Eğitiminde 365 Gün Öykü" adında bir çalışma başlatılmıştır. MEB tarafından geliştirilen bu projenin amacı; çocukların erken okuryazarlık, matematik, düşünme becerilerini geliştirmek, çocukların kültürel, manevi ve milli değerlerini desteklemek ayrıca çevre ile ilgili bazı bilgi, beceri ve alışkanlıkları kazanmalarını sağlamaktır (URL-1). Bunun yanı sıra proje ile çocukların çevre okuryazarlığı, iklim değişikliği gibi küresel sorunlara farkındalık ve duyarlılık kazanmaları da hedeflenmiştir. Bu doğrultuda MEBBİS veri toplama modülüne her tür ve derecede eğitim kurumunda görev yapan öğretmenler, öykü taslakları ile projeye destek sunmuştur. Bu kapsamda 1400 öykü içerisinden erken çocukluk eğitimine uygun öyküler belirlenmiş ve öykülerin içeriği uzmanlar tarafından değerlendirilmiştir. Sonuç olarak uzmanlar tarafından 53 öykü kitabı oluşturulmuş ve öykü kitapları seslendirilerek dijital ortama aktarılmıştır (URL-2). Bu şekilde birçok kişi tarafından öykülere erişim kolaylığı sağlanmıştır. Bu sayede, çevre ile ilgili olan resimli e-kitapların, çocuklara çevre hakkında bilgi vermek, doğa ve çevre sevgisini aşılamak, çocukların çevre bilinci kazanmalarını hedeflemek ve bunları içselleştirerek davranışa ve yaşam tarzına dönüşmesine ortam hazırlamak önemli olduğu kadar geniş bir kitleye ulaşmasının da büyük önem taşıdığı söylenebilir (Aydın ve Ceylan, 2023). Oluşturulan bu öykü kitaplarında ele alınan konuların, temaların, dil ve üslubun, üzerinde durulan sözcük ve kavramların çoğunlukla ne ile ilgili olduğu merak konusu olmuştur. Bu durum, araştırmanın başlangıç noktasını oluşturmuştur. Alan yazında konu ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde; resimli kitapların çevre okuryazarlığı açısından değerlendirildiği sınırlı çalışmaya ulaşılmıştır (Aydın ve Ceylan, 2023; Güngör, 2023; Güzelyurt ve Özkan, 2019; Kütük; 2019, Oran, 2020; Tien ve Wu, 2010; Williams, Podeschi, Palmer, Schwadel ve Meyler, 2011). Özellikle MEB 365 Gün Öykü serisinde yer alan e-kitapları inceleyen çalışmaya alanyazında rastlanmamıştır. Bu doğrultuda günümüz gerekliliklerinden biri olan çevre okuryazarlığının küçük yaşlardan itibaren kazandırılmaya çalışılması ve bu süreçte resimli e-kitapların bir araç olarak kullanılması büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte resimli e-kitapların nicelik olarak artırılması, niteliğinin ise önerilerle iyileştirilmesi ayrıca önemlidir. Dolayısıyla böyle bir çalışmanın alan yazına katkıda bulunacağı düşünülmüştür. Bu doğrultuda bu araştırmanın amacı MEB 365 gün öykü serisinde yer alan resimli e-

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (1), 89-115.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (1), 89-115.
Araştırma Makalesi / Research Paper

kitapların çevre okuryazarlığı açısından incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır:

- MEB 365 gün öykü serisinde yer alan resimli e-kitaplardan hangileri çevre okuryazarlığı ile doğrudan ilişkilidir?
- MEB 365 gün öykü serisinde yer alan resimli e-kitaplardan hangileri çevre okuryazarlığı ile dolaylı olarak ilişkilidir?
- MEB 365 gün öykü serisinde yer alan ve doğrudan ya da dolaylı olarak çevre okuryazarlığı ile ilişkili resimli e-kitapların yaş grubu, başlık, konu, tema, sözcük-kavram, dil ve üslup açısından özellikleri nasıldır?
- MEB 365 gün öykü serisinde yer alan resimli e-kitaplar çevre okuryazarlığının hangi boyutu ile ilişkilidir?

Yöntem

Araştırmanın modeli

Bu araştırma, nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi yoluyla yürütülmüştür. Doküman incelemesinin amacı; ele alınan, araştırılan olguları veya bu olgularla ilgili yazılı kaynakların incelenmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Kısacası bir kişi veya kurum tarafından yazılmış olan materyallerin toplanması, okunması, derinlemesine incelenmesi, analizinin yapılması ve raporlaştırılması işlemidir (Sak, Şahin-Sak, Öneren-Şendil ve Nas, 2021).

Araştırmanın çalışma grubu

Doküman incelemesi kapsamında belli bir amaca yönelik olarak ilgili kaynaklara ulaşılır, kaynaklar detaylı bir şekilde incelenir, önemli notlar kaydedilir ve değerlendirilmesi yapılır (Karasar, 2020). Araştırmalarda doküman olarak; rapor, mektup, web sayfası, makale gibi çeşitli kaynaklar ele alınabilir. Doküman incelemesi, başlı başına araştırma yöntemi olarak kullanılmasının yanı sıra veri toplama sürecinin tamamlayıcısı olarak da kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu kitaplar arasından çevre okuryazarlığıyla ilişkili olduğu düşünülen kitapların sayısı ve niteliği araştırmanın başlangıç noktasını oluşturmuştur. Bu doğrultuda araştırmada doküman olarak; MEB 365 Gün Öykü Serisinden 53 resimli öykü kitabı ele alınmıştır ve doküman incelemesi yukarıda sözü edilen aşamalar takip edilerek çalışma gerçekleştirilmiştir.

Veri toplama araçları ve süreci

Doküman incelemesi bir dizi aşama takip edilerek yürütülmektedir. Merriam (2009) bu aşamaları; ilgili dokümanlara ulaşılması, dokümanların orijinalliğinin kontrol edilmesi, kodlamanın yapılabilmesi için belli bir sistematikliğin oluşturulması ve son olarak veri analizinin yapılması şeklinde sıralamıştır. Bu kapsamda MEB 365 Gün Öykü serisinde yer alan kitaplara <https://365gunoyku.meb.gov.tr/#/> sitesinden ulaşılmıştır ve dokümanların orijinalliği teyit

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (1), 89-115.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (1), 89-115.
Araştırma Makalesi / Research Paper

edilmiştir. Bu aşama, güvenilirliği sağlamak için de oldukça önemlidir (Sak vd., 2021). Dokümanlara ulaşım orijinallik kontrol edildikten sonra dokümanların anlaşılması ve çözümlenmesi için dokümanlar belli bir sistematik içerisinde karşılaştırmalı olarak incelenmektedir (Forster, 1994). Bu araştırmada ise belirli bir sistematığın oluşturulması için alanyazında yer alan resimli kitap inceleme çalışmaları taranmış ve sıklıkla yer verilen değerlendirme kriterleri göz önünde bulundurulmuştur. Bu doğrultuda öykünün adı, yaş grubu, konu, tema, başlık-içerik uygunluğu, sözcük ve kavramlar, dil-anlatım ve son olarak çevre okuryazarlığının boyutları şeklinde toplam sekiz kriter oluşturulmuştur. Doküman incelemesi bu kriterler doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

Veri analizi

Bu araştırmada veri analizinde doküman analizinden yararlanılmıştır. Doküman analizi süreci Altheide (1996) tarafından şu şekilde sınıflandırılmıştır; dokümanları içerecek olan kriterlerin belirlenmesi, doküman ve veri toplama, verilerin analizi için gerekli alanın belirlenmesi, dokümanların kodlanması, doğrulanması ve analiz edilmesidir. Forster'e (1994) göre doküman analizi; dokümanlara ulaşma, orijinallliğini kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme, veriyi kullanma şeklinde sınıflandırılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmada ise bu sınıflandırma dikkate alınarak analiz gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda dokümanlara ulaşma, orijinallliğini kontrol etme aşamasında; araştırmacılar ilgili alan yazın taraması yaparak MEB 365 Gün Öykü serisinde yer alan resimli e-kitaplara <https://365gunoyku.meb.gov.tr/#/> sitesinden ulaşmış ve dokümanların orijinallliğini kontrol etmiştir. Dokümanları anlama aşamasında ise araştırmacılar, seride yer alan tüm kitapları okumuş ve notlar alarak dokümanların içeriğini anlamaya çalışmıştır. Bu aşamaların ardından doküman analizi için içerik analizi aşaması gelmektedir. İçerik analizinde ise veri setinden kodlar belirlenerek temalar oluşturulmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırmanın bu aşamasında, öykülerde geçen temel bazı anahtar kelimeler belirlenmeye çalışılmış, birbirine yakın olan, aynı amacı taşıyan, benzer özellikte olan öyküler ile tam tersi durumda olan öyküler sınıflandırılmaya çalışılmıştır. Diğer bir ifade ile veri üzerinde anlamlı ilişkiler kurmaya, bazı çıkarımlarda bulunmaya çalışılmıştır (Can, 2017; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu doğrultuda resimli e-kitaplarda çevre okuryazarlığını doğrudan ve dolaylı şekilde vurgulayan iki ana tema oluşturulmuştur. Son aşamada ise elde edilen bulgular, frekans, yüzdeler gibi veriler ile nicelleştirilmektedir. Ancak doküman analizinde veri üzerinde nicel analiz yerine anlamlı bağ kurmak, çıkarımlarda bulunmak daha önemli hale gelmektedir (Can, 2017). Araştırmacılar bu çerçevede doğrultusunda önce bağımsız bir şekilde analizi gerçekleştirmiş, ardından bir araya gelerek yaptıkları analizi karşılaştırmış ve fikir birliğine varmıştır. Bu doğrultuda Miles ve Huberman'ın (1994) (Güvenirlilik=Görüş birliği/görüş birliği+görüş ayrılığı) formülünden yararlanmış ve araştırmacılar arasında güvenirlilik çevre okuryazarlığı ile doğrudan ilişkili olan resimli e-kitaplar için; 0,83 dolaylı ilişkili olan resimli e-kitaplar için ise 0,82 olarak hesaplanmıştır. Miles ve Huberman'a göre (1994) .80 görüş birliğinin olması araştırmanın güvenilir olması için yeter koşul kabul edilmektedir.

Veri analizinde güvenirliliği arttırmak için uzman incelemesinden yararlanılmış ve bu kapsamda araştırmacıların gerçekleştirdiği veri analizi okul öncesi eğitim ve çevre eğitimi alanında uzman iki araştırmacı ile paylaşılmıştır. Araştırmacının görüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak veri analizine son şekli verilmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda resimli kitapların içerik analizinde ileri dönüşüm, besinlerin döngüsü gibi başlıklar da eklenmiştir.

Araştırmanın etik izni

Araştırma, doküman incelemesi şeklinde yürütüldüğü için etik kurul iznine gerek duyulmamıştır.

Bulgular

Bu araştırma kapsamında incelenen öykülere ilişkin bulgular aşağıda Tablo 1’de yer almaktadır.

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (1), 89-115.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (1), 89-115.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Tablo 1.

Çevre okuryazarlığı ile doğrudan ilgili olan öyküler

Öykünün adı	Yaş grubu	Konu	Tema	Başlık-içerik uygunluğu	Öyküde geçen çevre ile ilgili sözcük ve kavramlar	Dil ve Anlatım	Çevre okuryazarlığının boyutları (Bilişsel, duyuşsal, davranışsal)
Uyku Vakti Gelinçe	3-5	Hayvanlar	Hayvanların uyuma şekli	+	Koala, su samurları, kutup ayıları gibi hayvan isimleri	Sade ve anlaşılır	Bilişsel
Temiz Deniz	3-5	Çevre sorunları	Deniz kirliliği	+	Deniz, kirlilik, dalgıç, deniz canlıları	Sade ve anlaşılır	Bilişsel, duyuşsal, davranışsal
Mozaik	3-5	Dönüşüm	İleri dönüşüm	İçeriği daha iyi yansıtan başlık konulabilir.	Yok	Sade ve anlaşılır	Davranışsal
Meraklı Yolculuk	3-5	Dönüşüm	Geri dönüşüm	+	Geri dönüşüm, atık	Somut, açık, anlaşılır	Bilişsel, davranışsal
Memleketim Serisi (8 kitap)	4-5	Kültürel değerler	Van, Denizli, Mardin, Adana gibi şehirlerin kültürel değerleri	+	Van kedisi, inci kefalı, Diyarbakır surları, Pamukkale travertenleri vs.	Sade ve anlaşılır	Bilişsel
Küçük Su Damlası	3-5	Döngüler	Su döngüsü	+	Kök, çiçek, su damlası, filizlenmek, Dünya, yeryüzü, tohum	Sade ve anlaşılır	Bilişsel
İğlunun İçinde Ne Var?	2-3	Hayvanlar	Kutup hayvanları		İglu, penguen, ren geyiği, kutup ayısı, kutup tilkisi, kutup tilkisi, kutup tavşanı, kutup sumrusu vb.	Sade ve anlaşılır	Bilişsel
Dünyanın Ateşi Var	4-5	Çevre sorunları	Küresel ısınma	+	Elektrik enerjisi, buzulların erimesi, orman yangınları, zararlı gaz,	Sade ve anlaşılır	Bilişsel, davranışsal
Çekirdek	4-5	Kirlilik	Çevre Kirliliği	İçeriği daha iyi yansıtan başlık konulabilir.	Sözsüz		Duyuşsal, davranışsal
Ara Bul	4-5	Hayvanlar	Nesli tükenmekte olan hayvanlar		Asya kıtası, sibiryaya kaplanı gibi nesli tükenen hayvan isimleri	Sade ve anlaşılır	Bilişsel

Kurt Gökçeli, F. ve Özer Akkaya, M. (2024). MEB 365 gün öykü serisinde yer alan kitapların çevre okuryazarlığı açısından incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 15 (1), 89-115.*

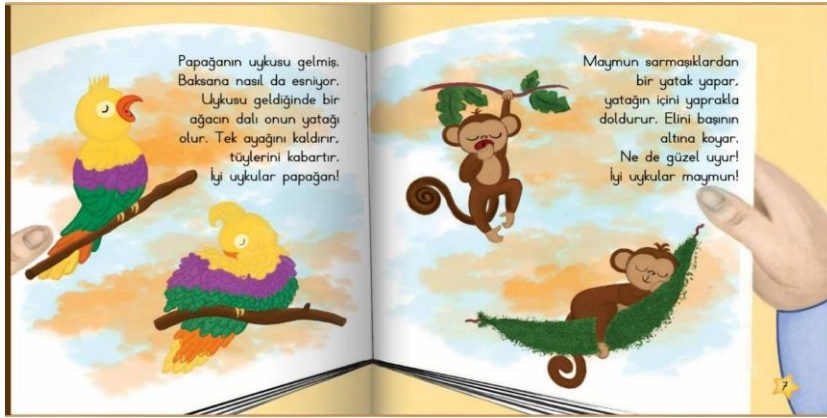
DOI. 10.51460/baed.1401917

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (1), 89-115.

Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (1), 89-115.

Araştırma Makalesi / Research Paper

Tablo 1. incelendiğinde 17 resimli e-kitabın çevre okuryazarlığının boyutları ile doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Tablo 1'e göre 10 resimli kitaptan 5 tanesinin 3-5 yaşa, 11 tanesinin 4-5 yaşa ve 1 tanesinin 2-3 yaş için uygun olduğu görülmektedir. Ayrıca kitapların daha çok hayvanlarla ilgili olduğu, bunu çevre sorunları-kirlilik ve dönüşüm gibi konuların takip ettiği, nesli tükenmekte olan hayvanlar, küresel ısınma, çevre kirliliği gibi temalar aracılığı ile mesajların vurgulanmakta olduğu dikkat çekmektedir. Öykü kitaplarının çoğunun başlıkla içeriğinin uygun olduğu, sadece iki kitabın başlığının içeriği daha yansıtıcı olabileceği düşünülmektedir. Örneğin, "Mozaik" başlıklı kitabın okuyucuya ileri dönüşüme yönelik mesajlar verdiği, konu ve temanın bu yönde olduğu ancak başlığın çok genel olması nedeniyle içeriği tam ve doğru olarak yansıtmadığı düşünülmektedir. Bu doğrultuda Mozaik başlığı yerine "Kırılan Vazonun Dönüşümü", Seramiğin Yolculuğu" gibi içeriği daha net yansıtan başlıklar konulabilirdi. "Çekirdek" başlıklı kitapta ise çekirdek kabuklarının çevre kirliliğine yol açabileceği ve bu kirlilik karşısında alınması gereken önlemler üzerine sözsüz mesajlar verilmiştir. Bu başlık yerine, "Çekirdek Kabukları Nereye Atılmalı?" gibi bir başlığın içeriği daha iyi yansıtacağı düşünülmektedir. Öykülerde çevre okuryazarlığına ilişkin olarak birçok sözcük ve kavramın yer aldığı (ıglu, geri dönüşüm, nesli tükenmekte olan bazı hayvanların isimleri, elektrik enerjisi gibi), dil ve anlatımlarının sade ve anlaşılır olduğu ve çevre okuryazarlığı boyutlarından 17 kitaptan 12 tanesinin sadece bilişsel boyut ile ilgili olup, 2 tanesinin bilişsel-davranışsal, 1 tanesinin bilişsel-duyuşsal-davranışsal, 1 tanesinin duyuşsal-davranışsal ve 1 tanesinin davranışsal boyutta olduğu görülmektedir. Öykülere ilişkin birkaç örnekten alınan ilgili bölümler Görsel 1-2, 3-4, 5-6'da verilmiştir.

Görsel 1 - 2. Uyku vakti gelince

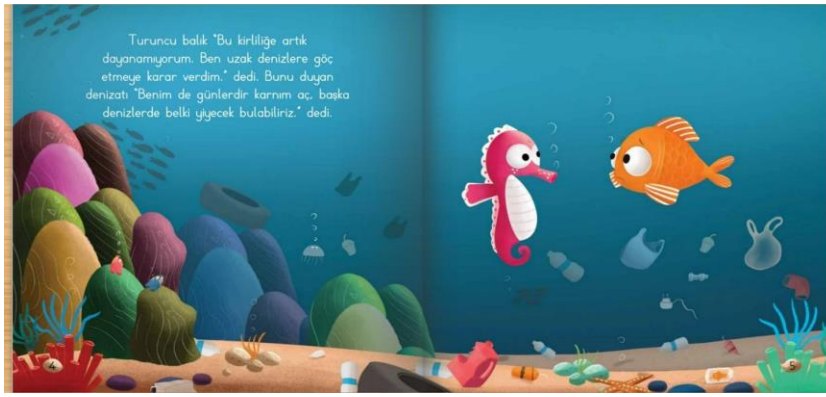
Kurt Gökçeli, F. ve Özer Akkaya, M. (2024). MEB 365 gün öykü serisinde yer alan kitapların çevre okuryazarlığı açısından incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15 (1), 89-115.

DOI. 10.51460/baebd.1401917

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (1), 89-115.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (1), 89-115.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Görsel 1-2’de hayvanların farklı gereksinimlerinin olduğu, bunlardan birinin de uyku olduğu ve hayvanların farklı şekillerde uydukları üzerinde durulduğu görülmektedir. Bu doğrultuda bu kitapta çevre okuryazarlığının bilişsel boyutunun daha çok vurgulandığı söylenebilir. Örneğin, “*Su samurları suyun içinde uyur. Uyurken akıntıya kapılmamak için el ele tutuşurlar*” ifadeleri su samurlarının uyuma şekli hakkında bilgi içerdiği için bilişsel boyutu yansıtmaktadır.

Sayfa | 101

Görsel 3-4. Temiz deniz

Görsel 3-4’te su kirliliğinin canlıları nasıl etkilediği ve ne gibi önlemler alınması gerektiği üzerinde durulduğu görülmektedir. Örneğin; Temiz Deniz kitabında “habitatlarındaki kirlilik problemi, yiyecek bulmakta zorlanmaları gibi ifadeler” ile bilişsel, “*İnsanlar sahilde bu kadar çöpü görünce rahatsız oldular*” ifadesi ile duyuşsal, “*Böylece insanlar yaptıkları hatanın farkına varıp sahildeki çöpleri topladılar ve her yeri temizlediler*” ifadesi ile davranışsal boyut vurgulanmıştır. Dolayısıyla resimli kitaplarda bilgi verme amacıyla bilişsel boyutun daha çok vurgulandığı söylenebilir.

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (1), 89-115.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (1), 89-115.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Görsel. 5-6. Dünyanın ateşi var

Görsel 5-6'da küresel ısınmaya dikkat çekildiği, bu sorun karşısında nasıl önlem alınabileceği gibi konular üzerinde durulduğu görülmektedir. Örneğin, "Mert, 'Dünya'mız nasıl ısınıyor acaba?' sorusuna öğretmen 'evimizde ve okulumuzda kullandığımız elektrik enerjisini, taşıtların yakıtlarını üretirken dünyamız ısınır. Ayrıca bu yakıtların yanmasıyla havamıza karışan zararlı gazlar ve Güneş de Dünyamızı ısıtır.'" ifadeleri ile daha çok bilişsel boyut, "Musluk suyunun boşa akmasını önleyebiliriz. Su içmek için pet şişe yerine matara kullanma alışkanlığı edinebiliriz" ifadesiyle davranışsal boyutun vurgulandığı söylenebilir.

Tablo 2'de çevre okuryazarlığı ile dolaylı olarak ilişkili olan öykülere yer verilmiştir.

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (1), 89-115.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (1), 89-115.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Tablo 2.

Çevre okuryazarlığı ile dolaylı olarak ilişkili olan öyküler

Öykünün adı	Yaş grubu	Konu	Tema	Başlık-içerik uygunluğu	Öyküde geçen çevre ile ilgili sözcük ve kavramlar	Dil ve Anlatım	Çevre okuryazarlığının boyutları (Bilişsel, duyuşsal, davranışsal)
Unun Var mı?	3-5	Besin döngüsü	Unun nasıl oluştuğu, kullanım yerleri hakkında bilgi vermek	+	Buğday, tarla, besin	Sade ve anlaşılır	Bilişsel
Sessiz Şef	3-5	Hayvanların karakteristik özellikleri	Zürafanın özellikleri	+	Aslan, inek, zürafa gibi hayvan isimleri	Sade ve anlaşılır	Bilişsel
Rüzgar Esince	3-5	Rüzgar	Rüzgarın çevrede yarattığı etkiler	+.+	Rüzgar, rüzgar tribünü, karahindiba, tohum, üretmek	Sade ve anlaşılır	Bilişsel
Renkli Çizmeler	3-5	Dönüşüm	İleri dönüşüm	+	Tırtıl, kumru, köstebek gibi hayvan isimleri	Sade ve anlaşılır	Davranışsal
Mağaranın İçinde Ne Var?	2-3	Hayvanlar	Hayvanların yaşam alanları	+	Aslan, fil, kanguru gibi hayvan isimleri	Sade ve anlaşılır	Bilişsel
Kümesin İçinde Ne Var?	2-3	Hayvanlar	Kümes hayvanlarının yaşam alanları	+	Koyun, keçi gibi hayvan isimleri	Sade ve anlaşılır	Bilişsel
Lezzetli Meyveler	3-5	Meyveler	Meyvelerin özellikleri	+	Elma, armut gibi meyve isimleri, organik, meyve bahçesi	Sade ve anlaşılır	Bilişsel
Çık Ortaya	3-5	Hayvanlar	Hayvanların ayak izleri	+	Sincap, kirpi gibi hayvan isimleri, Ayak izi	Sade ve anlaşılır	Bilişsel
Bu Yumurta Kimin?	3-5	Hayvanlar	Hayvanların üremesi	+	Kunduz, rakun gibi hayvan isimleri, göl	Sade ve anlaşılır	Bilişsel

Kurt Gökçeli, F. ve Özer Akkaya, M. (2024). MEB 365 gün öykü serisinde yer alan kitapların çevre okuryazarlığı açısından incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 15 (1), 89-115.*

DOI. 10.51460/baedb.1401917

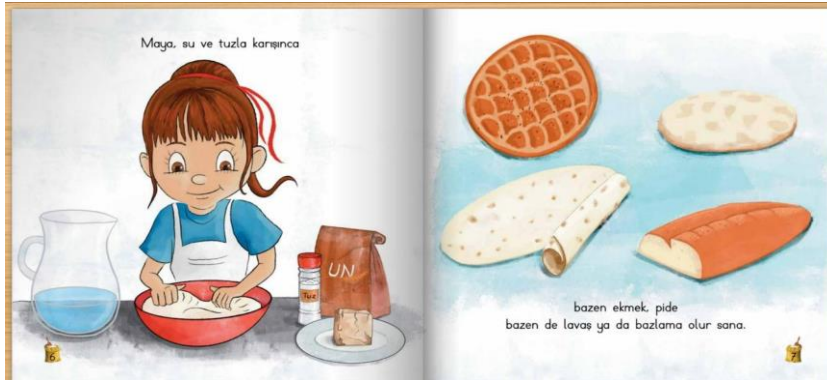
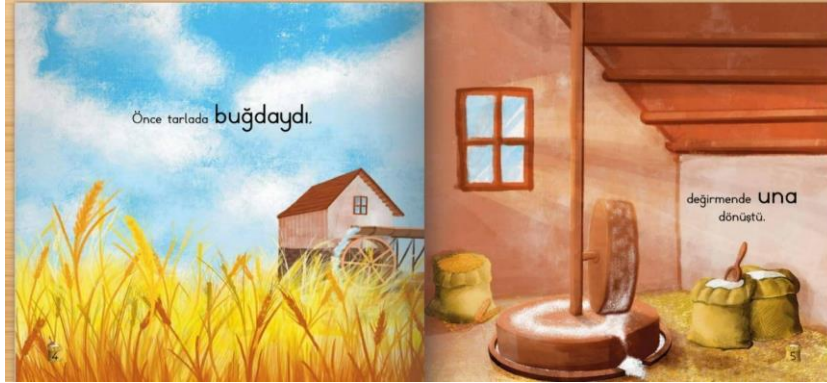
Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (1), 89-115.

Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (1), 89-115.

Araştırma Makalesi / Research Paper

Bu Uyumasağ Olmaz mı?	Kış	4-5	Hayvanlar	Hayvanların uyku ihtiyacı	+		Kış uykusu, mantar, yediuyur, kaplumbağa gibi çeşitli hayvan isimleri	Sade ve anlaşılır	Bilişsel
Bir Sonbahar Günü	Sonbahar	4-5	Mevsimler	Sonbahar özellikleri	+		Sonbahar, rüzgar, sincap, yaprak, ağaç, gök gürültüsü, yağmur damlası	Sade ve anlaşılır	Bilişsel-Davranışsal
Biçerdöver Ne Döver?	Ne	4-5	Tarım Aletleri	Biçerdöverin özellikleri	+		Biçerdöver, tarım, ekmek, dikmek, biçmek, saman balyası, buğday	Sade ve anlaşılır	Bilişsel
Beyaz		4-5	Besin döngüsü	Sütün döngüsü	Daha ilgili olabilir		Sağmak, kaymak, yoğurt gibi süt ürünleri, Dünya Süt Günü	Sade ve anlaşılır	Bilişsel
Başka Ne Olur?		4-5	İleri Dönüşüm	Eşyaların başka amaçlarla kullanımı	+		Yok	Sade ve anlaşılır	Bilişsel-Davranışsal

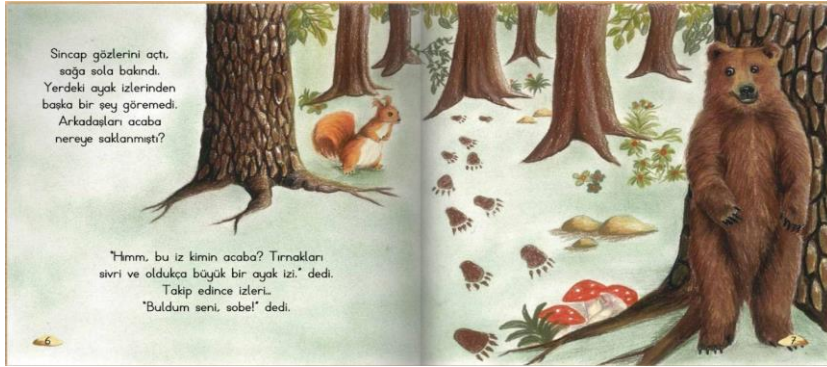
Tablo 2’de çevre okuryazarlığı ile dolaylı olarak ilişkili olan öykülere yer verilmiştir. Tablo 2 incelendiğinde 53 kitaptan 14 kitabın çevre okuryazarlığı ile dolaylı olarak ilişkili olduğu, bu öykü kitaplarının 7 tanesinin 3-5 yaş için, 5 tanesinin 4-5 yaş için ve 2 tanesinin 2-3 yaş için uygun olduğu görülmektedir. Resimli kitapların daha çok hayvanlarla ilgili olduğu, bunu ileri- geri dönüşüm, besin döngüsü gibi konuların izlediği, bu konular ile hayvanların karakteristik özellikleri, besinlerin hangi şekillerde kullanıldığı gibi temalar aracılığı ile mesajların vurgulanmakta olduğu dikkat çekmektedir. Öykü kitapların çoğunda başlıkla içeriğin uyumlu olduğu, sadece bir kitabın başlığının içeriği daha yansıtıcı olabileceği düşünülmektedir. Örneğin; sütün döngüsünü anlatan “Beyaz” isimli kitaba içeriği daha yansıtacak “Sütün dönüşümü”, “Sütün Yolculuğu” gibi isimler konulabilir. Öykülerde çevre okuryazarlığına ilişkin olarak birçok sözcük ve kavramın yer aldığı (rüzgar tribünü, kış uykusu, tarım vs), dil ve anlatımlarının sade ve anlaşılır olduğu ve çevre okuryazarlığı boyutlarından 14 kitaptan 11 tanesinin sadece bilişsel boyut ile ilgili olup, 2 tanesinin bilişsel-davranışsal, 1 tanesinin sadece davranışsal boyutta olduğu görülmektedir. Dolayısıyla resimli kitaplarda bilgi verme amacıyla bilişsel boyutun daha çok vurgulandığı, davranışsal boyutun daha sınırlı düzeyde kaldığı ve duyuşsal boyuta ise hiç yer verilmediği görülmektedir. Öykülere ilişkin birkaç örnekten alınan ilgili bölümler Görsel 7-8, 9-10, ve 11-12’de verilmiştir.

Görsel 7-8. Unun var mı?

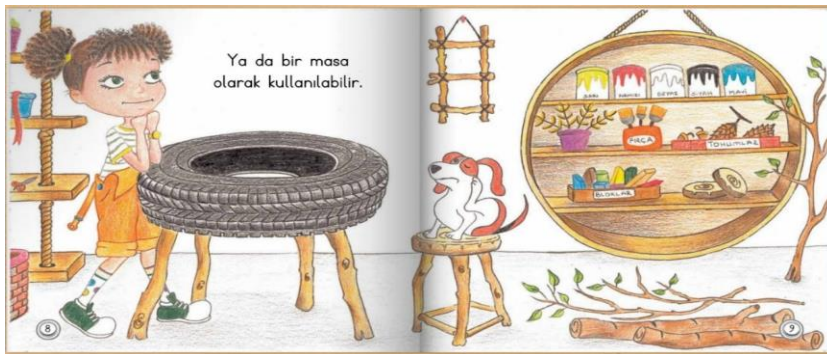
Görsel 7-8’de unun oluşumu, döngüsü, farklı amaçlar doğrultusunda kullanılması gibi mesajlar üzerinde durulduğu görülmektedir. Örneğin ilgili kitapta “Maya, su ve tuzla karışınca bazen ekmek, pide

bazen de lavaş ya da bazlama olur sana.” ifadesi ile çevre okuryazarlığının bilişsel boyutunun vurgulandığı söylenebilir.

Görsel 9-10. Çık ortaya

Görsel 9-10'da farklı hayvanların ayak izlerinin de farklı olduğu, bu ayak izlerinin hangi canlıya ait olduğu gibi hayvanların farklılıkları, özellikleri üzerinde durulduğu görülmektedir. Örneğin; "Kirpi bu sırada ortaya atıldı. Benim ayak izim de olamaz çünkü benim ayaklarım çok küçük." ifadesi ile bilişsel boyutun vurgulandığı söylenebilir.

Görsel 11. Başka ne olur?

Görsel 12. Başka ne olur?

Görsel 11-12’de bir nesnenin farklı şekillerde, farklı amaçlarla kullanılabileceği ve bu şekilde ileri dönüştürülebileceği ifade edilmektedir. Örneğin; “*Bundan bir minder yapılabilir. Ya da bir masa olarak kullanılabilir*” ifadesi ile bilişsel boyutun, “*Eğer kalın bir ipin ve biraz da boyan varsa, bir büyüğünden yardım alırsan, bir ağacın yanını başındaysan ve biraz da çabalarsan...*” ifadesi ile davranışsal boyutun vurgulandığı söylenebilir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada MEB 365 gün öykü serisinde yer alan resimli e- kitapların çevre okuryazarlığı açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma sonucunda resimli e-kitaplar, çevre okuryazarlığı ile doğrudan ve dolaylı olarak ilgili olmak üzere iki şekilde ele alınmıştır. Çevre okuryazarlığı ile ilgili olarak doğrudan mesaj veren kitaplar; başlık, konu, tema, içinde geçen sözcük ve kavramlar bütününde incelendiğinde; bu kitaplarda çevre sorunu, doğada yaşayan canlılar, canlıların özellikleri ve gereksinimleri, geri dönüşüm kavramı gibi çevreyi, doğayı doğrudan ilgilendiren ifadelerle daha çok yer verilmiştir. Dolayısıyla kitaplarda verilmek istenen mesajların da doğrudan çevre ya da doğa hakkında olması ve kitapta geçen ifadelerin de bu durumu desteklemesi nedeniyle bu kitaplar, çevre okuryazarlığı ile doğrudan ilişkili kitaplar şeklinde sınıflandırılmıştır. Çevre okuryazarlığı ile dolaylı olarak mesaj veren kitaplarda da aynı kriterler göz önünde bulundurulmuştur. Bu kitaplardaki asıl amacın çevre ya da doğa ile ilgili bilgi vermek, mesaj sunmak olmadığı düşünülmüştür. Diğer bir ifade ile bu kitaplarda çevre okuryazarlığına ilişkin mesajların, ifadelerin örtük bir şekilde ele alındığı söylenebilir. Bu doğrultuda seri incelendiğinde; 53 kitaptan 17 kitabın doğrudan çevre okuryazarlığı ile ilişkili olduğu, 14 kitabın ise dolaylı olarak ilişkili olduğu belirlenmiştir. Resimli e-kitaplarda ele alınan konular incelendiğinde; hayvanlar ve dönüşüm konularının sıklıkla ele alındığı görülmektedir. Tema açısından ise hayvanların gereksinimleri, özellikleri ve çeşitleri, atıkların ayrıştırılması, yeniden kullanılması gibi mesajlar verildiği belirlenmiştir. Geri dönüşüm ile birlikte ileri dönüşüm temasının işlenmesi, çocuklara nesnelere farklı amaç ve şekillerde kullanma konusunda yaratıcı fikirler sunmaktadır. Küresel çevre sorunlarının ise daha az ele alındığı, ele alınış bakımından ise deniz kirliliği, çevre kirliliği, küresel ısınma gibi sınırlı şekillerde ele alındığı dikkat çekmektedir. Alanyazında yapılan çalışmalar incelendiğinde; Kütük (2019) tarafından yapılan çalışmada Eko okullarda yer alan resimli kitaplar çevre eğitimi açısından incelenmiş ve araştırma sonucunda kitapların en çok biyoçeşitlilik ve doğa ile ilgili olduğu ifade edilmiştir. Bu konuları sırası ile atık su, evrensel vatandaşlık, enerji, çöp, sağlık ve refah izlemektedir. İklim değişikliği konusunun ise resimli kitaplarda hiç ele alınmadığı ifade Kurt Gökçeli, F. ve Özer Akkaya, M. (2024). MEB 365 gün öykü serisinde yer alan kitapların çevre okuryazarlığı açısından incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 15 (1), 89-115.*

edilmiştir. Güzelyurt ve Özkan'ın (2018) çevre eğitimi içerikli resimli kitapları incelediği çalışma sonucunda kitapların çoğunluğunda çevre sorunlarının ele alındığı görülmüştür. Benzer şekilde Güzelyurt ve Özkan (2019) yaptıkları çalışma sonucunda çocuk kitaplarının doğa sevgisi, çevre sorunları ve çevre sorunları karşısında alınması gereken önlemler gibi konuları çocuklara açıklamada yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Aksine Aslan'ın (2015) yaptığı çalışmada çocuk edebiyatı ürünleri incelenmiş ve kitaplarda farklı çevre sorunlarının, nedenlerinin ve çözüm yollarının ele alındığı belirlenmiştir. Ancak ele alınan çevre sorunlarının yerel ve ulusal ölçekte kaldığı, küresel boyutta yer almadığı görülmektedir. Buran (2021) Feridun Oral'ın resimli çocuk kitaplarını verdiği mesajlar açısından incelemiş ve hikaye kitaplarında çocuklara doğa sevgisi, hayvan sevgisi gibi pek çok konuda mesaj verildiğini belirlemiştir. Tüm bu çalışmalardan yola çıkılarak çevre eğitimi temalı kitaplarda biyoçeşitlilik, besin zinciri, ekosistemlerin özellikleri, doğa güzellikleri, farkındalık, atıkların değerlendirilmesi-azaltılması, tarihi eserlerin korunması, yenilenebilir enerji kaynaklarının-özellikleri-kullanımı gibi farklı konuların işlenmesi gerektiği sonucuna ulaşılabilir.

Araştırmada ele alınan resimli e-kitaplarının büyük çoğunluğunun öykü içeriğinin başlığı ile uyumlu olduğu görülmektedir. Aksine Özgül'ün (2022) yaptığı çalışmada resimli kitaplarda çevre okuryazarlığı bileşenlerinin başlık, konu ve resimlerin kitap kapağını yansıtmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca resimli kitaplarda kapak, okuyucu için ilk öge olduğundan içeriği yansıtan kapak tasarımlarının yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Özellikle okuma yazma bilmeyen okul öncesi dönemdeki çocuklar için kapak görselleri daha dikkat çekici olmakla birlikte çocukların kitaba dair fikir edinmelerini sağlamaktadır. Dolayısıyla kapak tasarımları yapılırken bu ölçüte dikkat edilmesi gerektiği söylenebilir.

Araştırmada ele alınan resimli kitaplar sözcük ve kavramlar açısından incelendiğinde; çevre okuryazarlığı ile doğrudan ilişkili olan resimli e-kitaplarda daha çok ve çeşitli sözcük ve kavramın yer aldığı görülmüştür. Dolaylı olarak ilişkili olan kitaplarda ise buna kıyasla sayı ve çeşitlilik açısından daha az sözcük ve kavramın yer aldığı sonucu ortaya çıkmıştır. Örneğin; çevre okuryazarlığı ile doğrudan ilişkili olan Meraklı Yolculuk isimli kitapta "Geri dönüşüm, atık" gibi sözcüklere yer verilmiştir. Çevre okuryazarlığı ile dolaylı olarak ilişkili olan "Rüzgar Esince" isimli kitapta ise "Rüzgar, rüzgar tribünü" gibi sözcüklere yer verilmiştir. Bu konu ile ilgili olarak Korkmaz ve arkadaşları (2023) resimli çocuk kitaplarını coğrafi kavramlar açısından incelemiş ve araştırma sonucunda resimli kitaplarda en çok bir yerin fiziksel özelliklerine dair ifadelerin yer aldığını ve bu ifadelerde biyoçeşitliliğin, hayvan ve bitki isimlerinin vurgulandığını belirtmiştir. Bununla birlikte fiziksel özellikler arasında deniz, göl, okyanus gibi kelimelerin vurgulandığı ifade edilmiştir. Bu araştırma sonucuyla benzer bir şekilde çevreyle doğrudan ilişkili olan öykülere besin zinciri, ekosistem, bitki ve hayvan çeşitliliği gibi sözcük ve kavramlar eklenebilir.

Araştırmada ele alınan resimli e-kitaplar dil ve anlatım açısından incelendiğinde çevre okuryazarlığı ile doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkili kitapların hepsinin dil ve anlatım açısından çocukların yaş grubuna, gelişim düzeylerine uygun olduğu, kitaplarda sade ve anlaşılır bir dilin kullanıldığı görülmüştür. Bununla ilgili olarak Kardeş-Koçak (2017), Fırat ve Dinçer (2020) tarafından yapılan araştırmalarda da ortaya çıkan bulgular, bu bulguyu destekler yöndedir. Bu araştırmaların sonucunda resimli öykü kitaplarının çoğunluğunda basit, açık, net, anlaşılır bir dilin kullanıldığı ve çocukların bu tür kitapları daha çok tercih ettikleri, öyküyü daha iyi anladıkları ortaya çıkmıştır.

Araştırmada ele alınan resimli kitaplar, çevre okuryazarlığının boyutları açısından incelendiğinde ise kitaplarda daha çok bilişsel boyutun vurgulandığı, davranışsal ve duyuşsal boyutun ikinci planda kaldığı belirlenmiştir. Bu sonuç resimli kitapların bilgi vermenin yanı sıra çocukların dikkatini olumlu davranışa, tutum ve değerlere de çekmesi gerektiğini düşündürmektedir. Özgül (2022) 48-72 aylık çocuklara yönelik 755 resimli çocuk kitabını çevre okuryazarlığının bileşenleri olan çevreye yönelik duygusal eğilimler, sorumlu davranışlar ve çevresel beceri başlıklarında incelemiştir. Araştırma sonucunda başlıklarının %66,7'sinde, kapak resimlerinin %98,9'unda ve illüstrasyonlarının %99,6'sında çevre okuryazarlığı bileşenlerinin gözlemlendiğini ifade etmiştir. Kitapların büyük bir çoğunluğunda çevre okuryazarlığının en az bir bileşeni sunulmaktadır. Resimli kitapların çevre bilgisi, çevreye yönelik duygusal eğilim ve çevreye yönelik sorumlu davranış geliştirmede etkili olduğu ifade edilse de kitaplarda çevresel beceriye nadiren yer verildiği görülmüştür. Bu sonuç, araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Bununla birlikte canlıların özellikleri, güneş sistemi, mevsimler, iklim ve doğa olayları gibi konularda ekolojik bilginin doğrudan bilgi şeklinde sunulduğu ifade edilmiştir. Aydın ve Ceylan'ın (2023) resimli kitapları çevre okuryazarlığı açısından incelediği çalışma sonucunda kitapların %50'sinde "duyuş", %33'ünde "bilgi" ve %17'sinde "davranış" bileşenine yer verildiği görülmüştür. Uyar ve Ensar'ın (2016) 5-8. sınıf Türkçe ders kitaplarını çevre okuryazarlığı açısından değerlendirdikleri çalışma sonucunda en çok çevresel bilgi boyutunun sınıf bazında sırası ile yedinci, altıncı ve beşinci sınıflarda vurgulandığı, çevresel etki ve sorumlu çevresel davranış boyutunun ise daha az vurgulandığı belirlenmiştir. Benzer şekilde Erdoğan vd., (2010) MEB 100 Temel Eseri incelediği çalışmada çevre okuryazarlığının en çok coğrafi bilgi, ekolojik koşullar, doğal afetler gibi konularda çevresel bilgi boyutunun vurgulandığı görülmüştür. Dolayısıyla kitaplarda çevre okuryazarlığı açısından bilişsel boyutun daha çok vurgulandığı dikkat çekmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında eğitim sistemimizde bilgi aktarımının daha çok önemsenmesi, öncelikli hale gelmesi ve kitapların ise bilgi aktarımında etkili bir araç olarak kullanılması neden olmuş olabilir. Ancak özellikle okul öncesi dönem çocuklarında ekofobinin oluşmaması ve çocukların biyofili düzeylerinin yüksek olması için kitaplarda sadece bilgi aktarımından ziyade olumlu tutum ve davranışlara teşvik edecek içeriklerin de vurgulanması gerektiği söylenebilir.

Araştırma sonucunda ele alınan resimli e-kitaplarda çevre okuryazarlığının duyuşsal boyutunun ikinci planda kaldığı görülmüştür. Alanyazında konu ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde; Özgül (2022) yaptığı çalışmada resimli kitapları duygusal açıdan incelemiş ve resimli kitaplarda en çok çevre ile ilgili olumlu duygular uyandırmanın amaçlandığını ifade etmiştir. Bununla birlikte çevreye karşı korku, kaygı, üzüntü duyma gibi olumsuz duyguların da işlendiği görülmüştür. Kitaplarda çocuklara olumsuz duygular sunmak, çocuklarda çevreye karşı fobi ya da önyargı oluşmasına neden olabilir (Sobel, 1996). Diğer yandan çevreye ilişkin duygusal eğilimler ile çevreye karşı sorumlu davranış gösterme arasında ilişki bulunmaktadır (Levy vd., 2018; Scott ve Willits, 1994; Varoğlu vd., 2017). Özgül (2022) yaptığı çalışmada resimli kitaplarda çevreye yönelik sorumlu davranışları; doğal kaynak kullanımının azaltılması, tarımda çalışma, atıkların yaratıcı şekillerle yeniden kullanılması şeklinde ele almıştır. Benzer şekilde Erdoğan vd., (2011) yaptığı çalışmada resimli kitaplarda çevresel davranış olarak bitki dikmek, su ve elektrik kullanımını azaltmak gibi çevresel davranışlara yer verildiğini ifade etmiştir. Diğer yandan Aydın ve Ceylan'ın (2023) resimli kitapları çevre okuryazarlığı açısından incelediği çalışma sonucunda kitaplarda en az davranış boyutuna yer verildiği görülmüştür. Davranış boyutunda ise en az sürdürülebilirliği sağlama ve çözüm üretme alt basamaklarının resimli kitaplarda görüldüğü belirlenmiştir. Bu doğrultuda resimli kitaplarda kompost yapımı, çevre dostu ürün kullanma,

Kurt Gökçeli, F. ve Özer Akkaya, M. (2024). MEB 365 gün öykü serisinde yer alan kitapların çevre okuryazarlığı açısından incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 15 (1), 89-115.*

DOI. 10.51460/baebd.1401917

gönüllü faaliyetlerde bulunma gibi farklı davranışlar da hikaye kitaplarında ele alınabilir. Bu durumun çocukların ev, okul gibi ya da farklı sosyal ortamlarda bu tür davranışları göstermelerinde etkili olabileceği söylenebilir.

Özetle tüm bu çalışmalar, resimli kitapların okul öncesi dönem çevre eğitiminde kullanılabileceğine ve kitapların çocukların duygu ve düşüncelerini etkileyerek onların davranışlarında da ne derece etkili olduğunu göstermektedir. Özellikle okul öncesi dönem çocuklarının doğaya ilişkin olumlu tutumlarının olduğu bilindiğinde (Osborne, Simon ve Collins, 2003) bu var olan olumlu tutumları, resimli kitaplar aracılığıyla daha da güçlendirilebilir. Çocukların çevre sorunları hakkında bilgi sahibi olmaları, onların gelecekte çevreye karşı sorumlu davranmalarında etkili bir güç haline gelebilir (Aurelio vd., 2021; Kelly vd., 2021). Dolayısıyla resimli kitaplar aracılığı ile çocuklarda çevre okuryazarlığı konusunda farkındalık yaratılarak bunun tutum ve davranışlara olumlu yansımaları sağlanabilir.

Bütün bu sonuçlar ışığında şu öneriler sunulabilir;

- Çevre okuryazarlığının üç boyutunu içeren biraz daha ayrıntılı, farklı tema ve konular ile (örneğin atık suların kullanımı, kompost gibi) bütünleşen, çevre farkındalığını, bilincini ve tutumunu artırmayı amaçlayan resimli öykü kitapları yayınlanabilir. Resimli kitapların çoğunlukla çevre okuryazarlığının bilişsel boyutunu vurguladığı göz önüne alınırsa duyuşsal ve davranışsal boyuta yönelik kitap sayısı artırılabilir. Bu noktada yazarlar ve yayınevleri bazı girişimlerde bulunabilirler.
- Resimli kitapların sonuna çocukların ebeveyn, öğretmen gibi yakın çevresiyle birlikte yapabilecekleri eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme gibi üst düzey düşünme becerilerini geliştirecek uygulamalı etkinlikler eklenebilir.
- Resimli e-kitaplar sayesinde aynı anda çok sayıda okuyucuya ulaşıldığı için bu kitapların sayısı, çeşitliliği de bu yönde artırılabilir, geliştirilebilir.
- Üzerinde çok durulmadığı düşünülen ya da yüzeysel bir şekilde ele alındığı tespit edilen konular ve temaları ele alan kitaplar çocuklara okunurken (aile veya öğretmen olabilir) bu konu ve temalar üzerinde vurgulamalar yapılması, çocuklara eleştirel düşünme becerilerini geliştirecek nitelikte sorular sorulması, dikkatlerinin konu üzerine çekilmesi sağlanabilir. Bu şekilde çocukların, kitaplara yönelik tüm özellikler (öykünün başlığı, resimleme, içinde geçen sözcük vb. ele alınan konu, tema gibi) çerçevesinde eleştirel bir bakış açısı kazanmaları sağlanabilir.
- Doğrudan çevre okuryazarlığını ele alan resimli e-kitaplarının sayısı artırılabilir. Bu kapsam doğrultusunda bu kitaplar sayı, nitelik, resimleme, başlık, tema, konu, üslup gibi değişkenler çerçevesinde incelenebilir.
- Çevre okuryazarlığını ele alan resimli e-kitaplar ya da resimli kitapların çocukların çevre farkındalığı üzerindeki etkisi incelenebilir. Bu doğrultuda uygulamalı, eğitim programı da hazırlanarak tasarlanan deneysel çalışmalar planlanabilir.
- 365 Gün Öykü serisinde yer alan resimli e-kitaplar hakkında aktif olarak çalışan okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri alınarak revizeye gidilebilir.

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (1), 89-115.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (1), 89-115.
Araştırma Makalesi / Research Paper

Kaynakça

- Akıllı, M. ve Genç, M. (2015). Ortaokul öğrencilerinin çevre okuryazarlığı alt boyutlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 2, 91-97. <https://doi.org/10.19126/suje.87773>
- Akkaya-Alıcı, Y. (2022). *Okul öncesi çocuklar için e-kitap ile bütünleştirilmiş sürdürülebilirlik eğitimi*. (Yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi.
- Altheide, D. (1996). *Process of document analysis*. D. Altheide (Edt.) Qualitative media analysis. Sage Publication.
- Altınöz, N. (2010). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının çevre okuryazarlık düzeyleri*. (Yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi.
- Aslan, C. (2015). Çocuk edebiyatı yapıtlarının çevre sorunlarını yansıttığı bağlamında incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 12(2), 1818-1852. <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/3482>
- Aurelio, L., França, S., Sequeira, V., Boaventura, D., Correia, M. J., Pinto, B., Amoroso, S., Feio, M. J., Brito, C., Chainho, P., & Chaves, L. (2021). Tell a story to save a river: Assessing the impact of using a children's book in the classroom as a tool to promote environmental awareness. *Frontiers in Marine Science*, 8(699122), 1–9. <https://doi.org/10.3389/fmars.2021.699122>
- Aydın, A. ve Ceylan, Ş. (2023). Erken çocukluk dönemine ait resimli çocuk kitaplarının çevre okuryazarlığı bileşenleri açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Eğitim Fakültesi Dergisi*, 68, 384-411. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.1084323>
- Bilim, İ. (2012). *Sürdürülebilir çevre açısından eğitim fakültesi öğrencilerinin çevre okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Boggs, G. L. Wilson, N. S., Ackland, R. T., Danna, S. & Grant, K.B. (2016). Beyond the lorax examining children's books on climate change. *The Reading Teacher*, 69(6), 665-675. <https://doi.org/10.1002/trtr.1462>
- Buethel, C. & Smallwood, J. (2010). Teachers environmental literacy: Check and recheck 1975 and 1985. *The Journal of Environmental Education*, 18 (3), 39-42.
- Buran, A. (2021). *Feridun Oral'ın resimli çocuk kitaplarının çocuklara verdiği mesajlar açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.
- Can, A. (2017). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. (5.baskı). Pegem Yayıncılık.
- Chen, C., W., K., Chen, C. & Shieh, C., J. (2020). A study on correlations between computer-aided instructions integrated environmental education and students' learning outcome and environmental literacy. *EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 16(6), 1-7. <https://doi.org/10.29333/ejmste/8229>
- Chepesiuk, R. (2007). Environmental literacy: Knowledge for a healthier public. *Environmental Health Perspectives*, 115(10), 495-499. <https://doi.org/10.1289/ehp.115-a494>
- Chien, S. C. (2004). *A Research of environmental issues teaching through the story material - focus on the example of conservation of nature and ecology* (Unpublished master's thesis). National Taipei University of Education.
- Christenson, M. A. (2009). Children's literature on recycling: What does it contribute to environmental literacy?. *Applied Environmental Education and Communication*, 7, 144–154, <https://doi.org/10.1080/15330150902744160>
- Cutter, A. & Smith, R. (2001). Gauging primary school teachers' environmental literacy: An issue of priority. *Asia Pacific Education Review*, 2(2), 45–60.
- Derman, A., Şahin, E. ve Hacıeminoğlu, E. (2016). Does outdoor education make any difference in environmental literacy of pre-service classroom teachers? *International Journal of Environmental & Science Education*, 11 (15), 8491-8506.
- Erbasan, Ö. (2018). *Öğretmenlerin çevre okuryazarlıklarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Kurt Gökçeli, F. ve Özer Akkaya, M. (2024). MEB 365 gün öykü serisinde yer alan kitapların çevre okuryazarlığı açısından incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15 (1), 89-115.
DOI. 10.51460/baebd.1401917

- Erdoğan, M., Coşkun, E. ve Uşak, M. (2011). Developing children's environmental literacy through literature: An analysis of 100 basic literary works. *Eurasian Journal of Educational Research, 42*, 45-62.
- Ergin, S. (2013). *İlköğretim öğrencilerinin çevre okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi.
- Fang, S. J. (2003). *Fun teaching: Picture books and language teaching*. Psychological Publishing.
- Fırat, Z.S. ve Dinçer, Ç.F. (2020). *Matematiksel kavramları içinde barındıran resimli öykü kitaplarının biçim ve içerik açısından incelenmesi*. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16* (3), 664-685. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.704755>
- Forster, N. (1994). *The analysis of company documentation*. C. Cassell & G. Symon (Ed.) içinde, Qualitative methods in organizational research, a practical guide (s. 147-166). SAGE publication.
- Gambro, S. J. & Switzky, H. N. (1996). A national survey of high school students' environmental knowledge. *The Journal of Environmental Education, 27* (3), 28-33.
- Goldman, D., Yavetz, P. & Pe'er, S. (2014). Student teachers' attainment of environmental literacy in relation to their disciplinary major during undergraduate studies. *International Journal of Environmental & Science Education, 9* (4), 369-383.
- Görmüş, S. (2019). Environmental literacy: An assessment and evaluation on the students of landscape architecture in Turkey. *Journal of Education and Future, 15*, 105-117. <https://doi.org/10.30786/jef.360955>
- Güngör, Z. (2023). *Okul öncesi dönemdeki çocuklar için hazırlanmış resimli çocuk kitaplarının sürdürülebilir kalkınma amaçları açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Aksaray Üniversitesi.
- Güzelyurt, T ve Özkan, Ö. (2018). *Erken çocukluk döneminde çevre eğitimi içerikli resimli kitapların incelenmesi*. 1. Uluslararası IKSAD Sosyal Bilimler Kongresi. 9-11 Mart 2018, Mardin.
- Güzelyurt, T. ve Özkan, Ö. (2019). Okul öncesi dönemde çevre eğitimi: Çocuk kitaplarına yönelik bir inceleme. *İlköğretim Online, 18*(1), 20-30. <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2019.527146>
- Hirsh-Pasek, K. & Golinkoff, R. M. (2003). *Einstein never used flash cards: How our children really learn and why they need to play more and memorize less*. New York: Rodale.
- Hsu, S. J. (2004). The effects of an environmental education program on responsible environmental behavior and associated environmental literacy variables in Taiwanese college students. *The Journal of Environmental Education, 35* (2), 37-48.
- Hsu, H. N. (2010). *Kindergarteners' reading responses to environmental protection picture books* (Master's thesis). National Chiayi University.
- Hsiao, C. Y. (2010). Enhancing Children's artistic and creative thinking and drawing performance through appreciating picture books activities. *The International Journal of Art & Design Education, 29* (2), 143-152. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1476-8070.2010.01642.x>
- Hsiao, C.Y. & Shih, P. Y. (2015). The impact of using picture books with preschool students in Taiwan on the teaching of environmental concepts. *International Education Studies, 8* (3), 14-23. <http://dx.doi.org/10.5539/ies.v8n3p14>
- İstanbulu, R. A. (2008). *Investigation of environmental literacy of sixth grades at a private school*. (Yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Jannah, M., Halim, L., Mohd-Meerah, T.S. & Fairuz, M. (2013). Impact of environmental education kit on students' environmental literacy. *Asian Social Science, 9* (12), 1-12. <http://dx.doi.org/10.5539/ass.v9n12p1>
- Karatekin, K. (2012). Environmental literacy in Turkey primary schools social studies textbooks. *Procedia-Social And Behavioral Sciences, 46*, 3519-3523. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.06.096>
- Karatekin, K. ve Aksoy, B. (2012). Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının çevre okuryazarlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 7* (1), 1423-1438. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.2858>
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemi- kavramlar, ilkeler, teknikler*. (36. baskı). Nobel Akademi.

- Kardaş-Koçak, M. (2017). *2000-2004 yılları arasında okul öncesi dönem çocukları için yayınlanmış olan hikâye kitaplarının dış yapı, iç yapı ve resimleme nitelikleri açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi.
- Karimi, L., Ahmad, T. & Badariah, T. (2013). Perceived learning and satisfaction in a blended teacher education program: An experience of Malaysian teacher trainees. *Contemporary Educational Technology, 4* (3), 197-211. <https://doi.org/10.30935/cedtech/6103>
- Karimzadegan, H. & Meiboudia, H. (2012). Exploration of environmental literacy in science education curriculum in primary schools in Iran. *Procedia-Social and Behavioral Sciences, 46*(2012), 404-409. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.05.131>
- Kaya, M. (2019). *Sosyobilimsel konulara dayalı fen eğitiminin ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin bilimsel okuryazarlık ve çevre okuryazarlık düzeylerine etkisi*. (Yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi.
- Kelly, R., Evans, K., Alexander, K., Bettiol, S., Corney, S. & Cullen-Knox, C. (2021). Connecting to the oceans: Supporting ocean literacy and public engagement. *Reviews in fish biology and fisheries, 32* (1), 123-143. <https://doi.org/10.1007/s11160-020-09625-9>
- Kidman, G. & Casinader, N. (2019). ^[1]Developing teachers' environmental literacy through inquiry- based practices. *EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education, 15* (6), 1-9. <https://doi.org/10.29333/ejmste/103065>
- Korkmaz, A., Özbay, İ. ve Dedeoğlu, H. (2023). A content analysis of text in children's picture books with regard to the inclusion of geographical concepts. *European Early Childhood Education Research Journal, 31* (4), 623-639. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2022.2140816>
- Kubiatko, M. (2014). The environmental literacy of lower secondary school pupils, high school and college students. *Journal of Environmental Science and Engineering Technology, 2* (1), 2-8. <https://doi.org/10.12974/2311-8741.2014.02.01.1>
- Kuswendi, U. & Arga, H. S. P. (2020). Developing environmental literacy of primary school students by utilizing scraps. *Mimbar Sekolah Dasar, 7*(2), 198-215.
- Kütük, A. (2019). *Eko-okullardaki çocuk kitaplarının çevre eğitimi açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi.
- Lenhart, J., Lenhard, W., Vaahtoranta, E. & Suggate, S. (2017). Incidental vocabulary acquisition from listening to stories: A comparison between read-aloud and free storytelling approaches. *Educational Psychology, 1*-21. <https://doi.org/10.1080/01443410.2017.1363377>
- Levy, A., Orion, N. & Leshem, Y. (2018). Variables that influence the environmental behavior of adults. *Environmental Education Research, 24* (3), 307-325. <https://doi.org/10.1080/13504622.2016.1271865>
- Liu, M. L. (2002). *A research of environmental issue teaching through the media of picture books* (Master's thesis). National Taipei University, Taipei.
- Machado, J. M. (2013). *Early childhood experiences in language arts early literacy (10th ed)*. Wadsworth. Cengage Learning.
- McBeth, B. & Volk, T. (2010). The national environmental literacy project: A baseline study of middle grade students in the United States. *The Journal of Environmental Education, 41* (1), 55-67. <https://doi.org/10.1080/00958960903210031>
- McKnight, D. M. (2010). Overcoming "ecophobia": Fostering environmental empathy through narrative in children's science literature. *Frontiers in Ecology and the Environment, 8*(6), 283-336.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. CA: Jossey-Bass.
- Miles, M.B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook. (2nd ed)*. CA: Sage.
- Moody, G.L. & Hartel, P. G. (2007). Evaluating an environmental literacy requirement chosen as a method to produce environmentally literate university students. *International Journal of Sustainability in Higher Education, 8* (3), 355-370. <https://doi.org/10.1108/14676370710817192>
- Morrone, M., Manchl, K. & Carr, K. (2001). Development of a metric to test group differences in ecological knowledge as one component of environmental literacy. *The Journal of Environmental Education, 32*(4), 33-42. <https://doi.org/10.1080/00958960109598661>
- Kurt Gökçeli, F. ve Özer Akkaya, M. (2024). MEB 365 gün öykü serisinde yer alan kitapların çevre okuryazarlığı açısından incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 15* (1), 89-115.
DOI. 10.51460/baebd.1401917

- Muthukrishnan, R. (2019). Using picture books to enhance ecoliteracy of first-grade students. *International Journal of Early Childhood Environmental Education, 6 (2)*, 19. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1225653>
- Oran, G. (2020). *4-6 yaşa yönelik resimli çocuk kitaplarının doğacı zeka açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi.
- Orbanic, N. D. & Kovac, N. (2021). Environmental awareness, attitudes and behaviour of preservice preschool and primary school teachers. *Journal of Baltic Science Education, 20(3)*. <https://doi.org/10.33225/jbse/21.20.373>
- Osborne, J., Simon, S. & Collins, S. (2003). Attitudes towards science: A review of the literature and its implications. *International Journal of Science Education, 25(9)*, 1049-1079.
- Ökesli, T. F. (2008). *Bodrum'daki ilkokullarda çevre okuryazarlığı ile değişkenler arasındaki ilişki*. (Doktora tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Özgül, T. (2022). *Representations of environmental literacy: A content analysis of picture storybooks for 48-72-month-old children*. (Yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Polat, P. (2021). *Resimli kitaplara dayalı çevre eğitim programının okul öncesi dönem çocuklarının çevresel tutumlarına ve görüşlerine etkisi*. (Doktora tezi). Çukurova Üniversitesi.
- Roth, C. E. (1992). *Environmental literacy: Its roots, evolution and directions in the 1990s*. Columbus, OH: ERIC Clearinghouse for Science, Mathematics and Environmental Education.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç. ve Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi, 4(1)*, 227-256. <https://doi.org/10.33400/kuje.843306>
- Scott, D. & Willits, F.K. (1994). Environmental attitudes and behavior: A Pennsylvania survey. *Environment and Behavior, 26 (2)*, 239-260. <https://doi.org/10.1177/001391659402600206>.
- Shamuganathan, S. & Karpudewan, M. (2015). Modeling environmental literacy of Malaysian pre-university students. *International Journal of Environmental & Science Education, 10 (5)*, 757-771.
- Shephard, K., Harraway, J., Lovelock, B., Skeaff, S., Slooten, L., Strack, M., Furnari, M. & Jowett, T. (2014). Is the environmental literacy of university students measurable? *Environmental Education Research, 20 (4)*, 476-495. <http://dx.doi.org/10.1080/13504622.2013.816268>
- Sobel, D. (1996). *Beyond ecophobia*. Orion Society.
- Sontay, G. (2013). *Üstün yetenekli öğrencilerle akranlarının çevre okuryazarlığı düzeylerinin karşılaştırmalı incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Susilana, R., Dewi, L., Rullyana, G., Ardiansah, Kodama, Y. & Rachman, I. (2021). Instilling environmental literacy using Kamishibai cards in kindergartens. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science, 802*, 1-8.
- Şahin, G. (2014). Okul öncesi dönem çocuk kitaplarında görsel bir uyaran olarak resim. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 9 (3)*, 1309-1324. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6507>
- Şahin, M. (2015). *Ortaokul öğrencilerinin çevre okuryazarlığı düzeylerinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Aksaray Üniversitesi.
- Şahin, S. H., Ünlü, E. ve Ünlü, S. (2016). Öğretmen adaylarının çevre okuryazarlık farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *Education Sciences, 11 (2)*, 82-95. <http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2016.11.2.1C0655>
- Şerenli, E. (2010). *Geleceğin çevre eğitimcilerinin çevre okuryazarlık bileşenlerine sahip olma düzeylerinin belirlenmesi. (Muğla Üniversitesi Örneği)*. (Yüksek lisans tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Teksöz, G., Şahin, E. ve Tekkaya-Öztekin, C. (2012). Modeling environmental literacy of university students. *Journal of Science Education and Technology, 21 (1)*, 157-166. <https://doi.org/10.1007/s10956-011-9294-3>
- Tien, Y. F. & Wu, H. C. (2010). A study of environmental education content presented in high quality picture books: Samples recommended by Taichung county early childhood teachers. *Journal of Environmental Education Research, 8(1)*, 63-93.
- Timur, S. (2011). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının çevre okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi*. (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi.
- Kurt Gökçeli, F. ve Özer Akkaya, M. (2024). MEB 365 gün öykü serisinde yer alan kitapların çevre okuryazarlığı açısından incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 15 (1)*, 89-115.
DOI. 10.51460/baebd.1401917

Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, (2024), 15 (1), 89-115.
Western Anatolia Journal of Educational Sciences, (2024), 15 (1), 89-115.
Araştırma Makalesi / Research Paper

- Uyar, Y. ve Ensar, F. (2016). Does mother tongue education support development of environmental literacy in Turkey? An analysis of Turkish course books. *International Journal of Environmental & Science Education, 11* (1), 1-8.
- Van den Heuvel-Panhuizen, M. & Elia, I. (2011). Kindergartner's performance in length measurement and the effect of picture book reading. *ZDM Mathematics Education, 43*, 621-635. DOI: 10.1007/s11858-011-0331-8
- Varoglu, L., Temel, S. ve Yılmaz, A. (2017). Knowledge, attitudes and behaviours towards the environmental issues: Case of Northern Cyprus. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education, 14* (3), 997-1004. <https://doi.org/10.12973/ejmste/81153>
- Veisi, H., Lacy, M., Mafakheri, S. & Razaghi, F. (2018). Assessing environmental literacy of university students: A case study of Shahid Beheshti University in Iran. *Applied Environmental Education & Communication, 18* (1), 25-42. <https://doi.org/10.1080/1533015X.2018.1431163>
- Wason-Ellam, L. (2010). Children's literature as a springboard to place-based embodied learning. *Environmental Education Research, 16*(3), 279-294. <https://doi.org/10.1080/13504620903549771>
- Williams, J. A., Podeschi, C., Palmer, N., Schwadel, P. & Meyler, D. (2011). *The human environment dialog in award-winning children's picture books*. Sociology Department, Faculty Publications. 170. <https://doi.org/10.1111/j.1475-682X.2011.00399.x>
- Witt, S. D. & Kimple, K. P. (2008). 'How does your garden grow?' Teaching preschool children about the environment. *Early Child Development and Care, 178* (1), 41-48. <http://dx.doi.org/10.1080/03004430600601156>
- Yavetz, B., Goldman, D. & Pe'er, S. (2009). Environmental literacy of pre-service teachers in Israel: A comparison between students at the onset and end of their studies. *Environmental Education Research, 15* (4), 393-415. <https://doi.org/10.1080/13504620902928422>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (11. Baskı) Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, S. (2019). *Ortaokul öğrencilerinin çevre okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi.
- Yolcu, A-Ş., ve Kavuran, T. (2019). Akıllı telefon ortamında resimli çocuk kitapları (Efe misafirlikte, Zeynep ile Zeytin). *Near East University. International Journal of Art, Culture & Communication, 2* (1), 18-39.
- Zhakupova, A., Mankesh, A., Kyakbaeva, U., Karimova, R. & Omarova, R., (2022). Opportunities for the development of ecological competence of the future preschool teachers. *Cypriot Journal of Educational Science. 17*(1), 228-239 <https://doi.org/10.18844/cjes.v17i1.6703>
- URL-1. <https://tegm.meb.gov.tr/www/okul-oncesi-egitimde-365-gun-oyku-calismasi-kapsaminda-gelistirilen-oyku-kitaplari-seslendirmeleri-yapilarak-dijital-ortama-aktarildi/icerik/839> adresinden 7.11.2023 tarihinde erişildi.
- URL-2. <https://365gunoyku.meb.gov.tr/#/>